Kvartal-Skrift

for

Den norsk lutherske Kirke

i

Amerika.

Redigeret

af

Prof. Sverdrup og Oftedal.

Anden Aargang.

Minneapolis, Minn.

Konferentsens Forlagsforenings Bogtrykkeri.

1876.

Indhold.

Side

Kvartalskriftet for 1876.......... 3.
Kirken og de kirkelige Samfund (fortsat fra 1ste Aarg. 4de Hefte. — Prof. Sverdrup).......... 6.
Korrespondance fra Norge:
Intellektualisme eller Fornuftherredømme.......... 22.
Luthersk Kirketidende.......... 27.
Reformbevægelse.......... 33.
Menighedens Kaldsret.......... 34.
Lutherstiftelsen og Konfessionens 14de Art.......... 35.
Munchs og Wettergrens Embedsnedlæggelse.......... 38.
Skriftemaal og Nadverd.......... 41.
Riddervold og Jaabek.......... 43.
Hedningemissionen.......... 45.
Folkehøiskolen.......... 46.
Salmebogsagen m. m.......... 48.
Kirken og de kirkelige Samfund (fortsat).......... 51.
Tydsk Statskirkevæsen og kirkelig Frihed (forts. fra 1ste Aarg. 4de Hefte — Prof. Gunnersen).......... 65.
Winchester Sagen.......... 71.
Kirkelige Efterretninger.......... 96.
Augsburg Seminarium.......... 99.
Nogle Ord om Synodens Traktat om Retfærdiggjørelsen (Sognepræst H. U. Sverdrup).......... 104.
Kirken og de kirkelige Samfund (Slutning).......... 110.
Om Samfundsgjeld (Prof. Oftedal).......... 128.
Kirkelige Efterretninger.......... 145.

Side

Korrespondance fra Norge:
Lægmandsvirksomheden i Norge .... 147.
Statskirke og Frikirke eller to nye Kirketidender i Norge .... 154.
Storthinget og den kirkelige Lovgivning .... 160.
Missionsselskabets Generalforsamling .... 161.
Præst og Lægmand eller Johannes Tauler og Nikolaus af Basel
(Kirk. historisk Skitse af Prof. Oftedal) .... 169.
Commonskolen (Prof. Sverdrup) .... 180.

Korrespondance fra Norge.

Lägmandsvirksomheden i Norge.

Faa Mænd har havt en større Betydning for det religiøse Livs Udvikling i vort Land end Bondesønnen Hans Nilsen Hauge. Og at hans Virksomhed har været til Velsignelse, derom vidner de Frugter, den bærer endnu den Dag i Dag. Han gav Stødet til den mægtige Lægmandsvirksomhed, der siden hans Dage har bredt sig ud over hele Norge med Vækkelsens og Opbyggelsens Ord, ja saa stærk har denne Bevægelse været, at den i væsentlig Grad har givet Norges religiøse og kirkelige Udvikling siden Begyndelsen af dette Aarhundrede dens eiendommelige Præg. Norges Kirkehistorie i de sidste 50 Aar kan alene forstaaes ret, naar Lægprædikenen indrømmes den Plads, som den i Virkeligheden har erobret i det norske Kirkefolks Bevidsthed. Det var Lægmanden Hauge, som først nedlagde Protesten mod Vantroens Indhug i Kristenlivet i vort Land. Selv drog han Strand og Land rundt med Livets Ord, og i hans Spor fulgte en Skare af Mænd, brændende i Aanden, forat vidne om den Herre, der havde kjøbt dem med sit Blod. Og siden har dette Lægmandsarbeide voxet sin stille, men stærke Væxt; ud til Havskjærene, op paa Fjeldgaardene, ind i Skogene, ned i Dalene og midt i selve Tykkebygden, ja selv i Byerne har disse Sendebud fundet Vei; og mange er de, som prise dem som Guds Redskab til deres Omvendelse. Det skal ogsaa siges om vort vidnende Lægfolk, at i det Hele og Store har dets Arbeide været baaret af en sjelden sund, bibelsk Aand. Jesus Kristus for os og i os har været Summen af deres Prædiken. Derfor er det ogsaa gaaet saa, at trods al den Modsigelse og trods alle de ofte bitre Angreb, hvorfor Bevægelsen har været udsat, har den dog mere og mere kjæmpet sig frem til Aner-

kjendelse. Dens Frugter taler for høit, det Liv, den har skabt, prædiker saa mægtigt, at det gaar ikke an at nægte, at her er Guds Finger. Ja selv de, der endnu er dens Fiender, kan ikke længere overse og foragte den, de kan staa imod, men de maa erkjende, at de staar ligeoverfor en Stormagt, en Kjendsgjerning af den mest indgribende Betydning for vort Kirkeliv.

Det kan da heller ikke undre, at det er gaaet her, som det saa ofte er gaaet i Menneskeslægtens Historie, at de velsignelsesrige Følger har bragt endog dem til at anerkjende og prise Hauges Navn, der, om de havde været hans Samtidige ifølge sin Aand og Retning efter al Sandsynlighed vilde have stillet sig i hans Modstanderes Rækker. Saaledes til Ex., naar enkelte Grundtvigianere her hjemme bedækker Hauges Navn med Lovord og søge at stille ham op som en Modsætning til Nutidens „Pietister." Omtrent paa samme Maade forholder det sig ogsaa med „Luthersk Kirketidendes" Bedømmelse af den store Lægmand. — Det var uundgaaeligt, at da det kirkelige Livs Vækkelse i vort Land udgik fra en Lægmand, og da det senere for en meget væsentlig Del opretholdtes og udvikledes ved fromme Lægmænds Arbeide, maatte det Spørgsmaal fremstille sig: „Hvorledes vil Præsterne, den offentlige, kirkelige Lærerstand stille sig til denne Virksomhed?" Svaret herpaa er faldt forskjelligt ud. En ikke ringe Del af Geistligheden har stillet sig i et fiendtligt Forhold til Lægmandsbevægelsen, eller ialfald betragtet den mere som et Onde, der maa taales, end et Gode, hvorfor Gud bør takkes, andre har i Kraft af Theorien om, at den extraordinære Nød, falsk Lære og den offentlige Forkyndelses Utilstrækkelighed, gjør Lægprædikenen berettiget og nødvendig, med Glæde modtaget disse Aandens Sendebud, støttet dem i deres Virksomhed og vel endog opfordret dem til at forkynde Ordet i deres Menigheder. Og dog har der selv her i Regelen ikke været den rette Forstaaelse. Den Anskuelse, hvori Lægmandsarbeidets Venner blandt Præsterne har søgt Berettigelsen for Lægprædikenen, er ikke og har ikke været den Grund, den Basis, hvorpaa Lægfolket selv mere eller mindre klart har stillet sig; det

søger Berettigelsen til at forkynde Evangeliet og optræde i Forsamlinger, der er aabne for Alle og Enhver, i noget Andet end det, hvori deres Venner blandt Præsterne søger den. Forskjellen springer strax i Øinene, naar man stiller Præsternes Lære om, at det er den extraordinære Nød, der gjør Lægmandsvirksomheden berettiget, ved Siden af Lægfolkets stadig tilbagevendende og med urokkelig Seighed fastholdte Paastand, at hvor der er Synd, der er der Nød, at hvor der er Sjæle at frelse, der er der Nød, at hvor der er Aandens Gave til at vidne, der er der Ret til at vidne. I det Hele og Store har den norske Præstestand til den Dag i Dag ikke villet gaa ind paa Lægfolkets Tankegang i dette Stykke, og deraf kommer det, at der ikke trods al gjensidig Anerkjendelse ja endog inderligt Venskab hersker den fulde Forstaaelse i Aandens Enhed mellem den offentlige Forkyndelses Bærere og Lægprædikanterne. Ingen, der opmærksom betragter vore kirkelige Tilstande, kan undgaa at lægge Mærke til dette Forhold. Det griber saa dybt ind i Menighedernes Liv, at det visselig endnu i en lang Fremtid vil blive i væsentlig Grad bestemmende for den norske Kirkes Udvikling. Det er nemlig at forudse, at med den stedse voxende kristelige Oplysning og Erkjendelse hos Lægfolket, og alt eftersom der fremtræder Mænd af dets Midte, der med Kraft og Dygtighed forstaar at hævde dets Synsmaader, vil Kampen mellem dem, der hævde Lægfolkets Ret til at forkynde Guds Ord, og dem, der anser dette som en Eneret for den kirkelige Embedsstand, blive stedse alvorligere.

Selvfølgelig har dette Forhold ikke undgaaet Luthersk Kirketidendes Opmærksomhed. Og den er da, saaledes som Enhver maa gjøre, gaaet tilbage til Bevægelsens Ophavsmand, Hans N. Hauge. Idet den har ydet denne Mands Virksomhed al den Anerkjendelse, den fortjener, søger den at paavise, at Lægfolkets nuværende Betragtning af det kirkelige Embede egentlig er et Frafald fra Hauges Standpunkt. Hauge var besjælet af dyb Ærefrygt for Embedet, anderledes er det derimod med Nutidens Lægfolk; „paa intet Punkt spores kanske dets Vanslægten klarere end just i Forholdet til Embedet.“ Forholdet fremstilles altsaa, som om Hauge

havde det i Kirketidendens Øine rette Syn paa Embedet, medens hans Arvtagere er vanslægtede Børn. Lægemidlet mod den i vort Kirkesamfund værende Kløft mellem Lægfolk og Embede, kan derfor kun blive, at Lægfolket vender tilbage til Hauges Standpunkt. Intet kan imidlertid være falskere end en saadan Fremstilling af Sagen. Nutidens Lægfolk staar paa faa Undtagelser nær ganske paa den samme Grund som Hauge, det søger Berettigelsen til at forkynde Ordet ganske i de samme Synsmaader, som de hvori han søgte den. Det er sandt, Hauge agtede og ærede det kirkelige Embede, men han krævede ogsaa, at dette paa sin Side skulde forstaa og anerkjende Lægfolkets Ret til at forkynde Ordet, at det skulde anerkjende Berettigelsen af det Ræsonnement, i Kraft af hvilket han drog ud som Folkets Lærer. Og hvad var det for Grunde, hvori Hauge søgte Berettigelsen for sin Virksomhed? Ikke i noget andet end i den almindelige kristelige Vidnepligt. „Da jeg fandt den kostbare Perle, solgte jeg alt Godset og gjorde Herren Løfte at være ham lydig, bevise det mod Næsten, som han gjorde ved mig og meddele det, han gav.“ Enhver Indvending om, at han jo paa denne Maade trængte sig ind „i en fremmed Bestilling“ slog han tilbage med Herrens Bud om at sætte Lyset paa Lysestagen, og at „hver skal aagre med sit betroede Pund.“ Som omvendt, troende Mand ansaa han det for sin ligefremme Pligt at adlyde Ordet: „Naar du engang omvender dig, saa styrk dine Brødre.“*) Hauge ærede Embedet, men forlangte af det, at skulde anerkjende de Gaver, Gud skjænkede Lægfolket, at det ikke skulde lægge nogensomhelst Hindring i Veien for disse Gavers Anvendelse til Sjælenes Frelse, men at det meget mere skulde glæde sig over dem og støtte deres Bærere i Arbeidet for Guds Rige; eller med andre Ord, han forlangte at der skulde være den samme Lærefrihed som i de apostoliske Menigheder, at de, der paa Menighedens Vegne indehavde det officielle Kirkeembede ikke skulde lægge nogen Hindring i Veien for Ordets p r i v a t e Forkyndelse, om saa

*) Se Bang: Hans Nilsen Hauge og hans Samtid Pag. 32 flg.

denne skede for Tusinder, naar den var en ren og sand Forkyndelse. Han forkastede altsaa den Synsmaade, at det kun er i den extraordinære Nød, at Lægmandsvirksomheden finder sin Berettigelse. I denne Hauges Betragtning ligger den hele følgende Udvikling og Strid som i sit Svøb. Lægfolket staar nu, hvor han stod, dets Stilling er intet andet end en tro Fastholden af Mesterens Tanker. Som han er det rede at ære og agte det kirkelige Embede, men det forlanger ogsaa som han, at dette skal erkjende Lægmandens Ret til i Kraft af den almindelige kristelige Vidnepligt at forkynde Ordet for sine Medmennesker, og det hævder, at en fuld og hjertelig Forstaaelse, et virkeligt Samarbeide alene kan komme istand paa Grundlag af, at Embedets Indehavere gaar ind paa Lægfolkets Synsmaader i dette Punkt. Botemidlet bestaar ikke i at „vanslægtede" Børn vender tilbage til sine Fædres Vei, men i, at Embedet lærer at forstaa, at det ikke er til Ordets Forkyndelse i Almindelighed, det har Eneret, men kun til dets Forkyndelse paa Menighedens Vegne, som dennes kaldede officielle Repræsentant. Derfor vil ogsaa Lægfolket have Bekjendelsens 14de Artikel forstaaet saaledes, som jeg i min forrige Korrespondance antydede. Det hævder, at denne Artikel kun handler om det officielle Kirkeembede, kun udtaler, at ingen maa optræde som Menighedens Stedfortræder i Ordets offentlige Forkyndelse, medmindre han er rettelig kaldet, medens Artikelen ingenlunde forbyder de enkelte Kristne at formane sine Medmennesker og forkynde Ordet; den handler overhovedet ikke om den private Forkyndelse af Ordet, den vil ingen Hindring lægge i Veien for den evangeliske Lærefrihed, men kun forhindre, at Nogen uden at være kaldet trænger sig ind i det af Menigheden anordnede offentlige Kirkeembede.

Det er vel ingen Tvivl om, at disse Synsmaader ikke er Luthersk Kirketidendes, og at den ifølge sin Aand og Retning maa forkaste hele den Grundvold, hvorpaa Hauge stillede sig med sin Virksomhed. Den maa rette ganske de samme Indvendinger mod ham som de, den retter mod Nutidens Lægfolk; den vilde, om den havde været Hauges Samtidige,

paa dette Punkt været hans Modstander, ligesom den er det ligeoverfor det nuværende Lægfolk. Der maa saaledes bestemt protesteres mod den Kløft, Kirketidenden vil opstille mellem Hauge og Nutidens kristelige Lægfolk, han kan ikke og skal ikke bruges som et Vaaben mod sine egne Venner, ligesom disse visselig ikke vil lade sig vildlede ved et saadant Forsøg. Den „Vanslægten", Kirketidenden bebreider Lægfolket bestaar paa faa Undtagelser nær kun deri, at det nu efter mange og lange Aars taalmodig Venten begynder en Smule kraftigere at gjøre Hauges Standpunkt gjældende, at det for fuldt Alvor kræver Plads for den kristelige Lærefrihed, for den Kristnes private Vidneret.

Er der end Udsigt til, at Kirketidendepartiets Behandling af Lægfolket vil føre nyt Brændstof til Ilden, saa har der paa den anden Side ogsaa vist sig Tegn til en fuld og hjertelig Forstaaelse mellem en Del af Theologerne og Lægfolket, en villigere Indgaaen paa dettes Synsmaader, end der maaske til nogen anden Tid tidligere har været at mærke. — Umiddelbart efter Hedningemissionens Generalforsamling i Stavanger holdtes der et talrigt besøgt Indremissionsmøde. Spørgsmaalet, som her drøftedes, var det samme som det, der behandledes paa et lignende Møde i Drammen forrige Aar, nemlig, hvorvidt Lutherstiftelsen er saaledes organiseret, at den kan blive et naturligt Foreningsbaand for Indremissions Virksomheden i vort Land. Under den paafølgende Diskussion udtaltes der, at da alle Kristne er Guds Vidner og Præster, maa der ligesom i den apostoliske Kirke være almindelig Lærefrihed, at de Gaver, Gud skjænker Menigheden maa komme til sin fulde og ubeskaarne Ret, at Kirken derfor aldrig maa opstille Former, der hindre Gavernes Anvendelse. Ved Siden af det offentlige Kirkeembede maa der være Rum for den frie Virksomhed, den, der har faaet Gaven, har dermed ogsaa Ret til at bruge den, og det er Menighedens Pligt at anerkjende og modtage Gaven. Naar Lægmændene drog ud, da var det i Kraft af den almindelige kristelige Vidnepligt. Hermed krænkede de ikke den 14de Artikel, de trængte sig ikke ind i det offentlige Kirkeembede, de forlangte ikke at

være Menighedens officielle Repræsentanter i Naademidlernes Forvaltning. Paa disse Synsmaader hvilede den Indre Missionsgjerning; den gik ud fra, at den, der har Gaven til at forkynde Ordet, han har baade Ret og Pligt til at forkynde det. Naar denne Virksomhed blev støttet gjennem Foreninger, og fremtraadte som en fri Foreningsvirksomhed indenfor Statskirken, da var dette begrundet i den statskirkelige Nød. Statskirken havde ikke Plads for Lægmandsvirksomheden, Menigheden havde ingen Hænder til at tage mod de Gaver, Gud i denne rakte dem, men Gaverne kunde ikke derfor lades ubenyttede. Deraf kom det, at snart drog Lægmændene ud enkeltvis, snart støttede af Foreninger. Om Lutherstiftelsen udtaltes der, at man glædede sig over dens Virksomhed, men et Foreningsbaand for den Indre Mission kunde den kun da blive, naar den optog helt og fuldt Lægmandsvirksomheden paa sit Program paa Grundlag af de Synsmaader, hvori denne har søgt og fremdeles søger sin Berettigelse. Saaledes som Lutherstiftelse nu er organiseret, var den derfor ikke skikket til at være et Foreningsbaand for den indre Mission. Skulde den blive dette, maatte den tage Skridtet fuldt ud og stille sig paa samme Bassis, som den, hvorpaa den indre Mission i vort Land virkede. Det udtaltes tillige, at det var ønskeligt og nødvendigt, at der kom en Sammenslutning istand af alle de Kræfter, der arbeide i den indre Missions Tjeneste. Nu virker Foreningerne ganske enkeltvis, kun paa enkelte Steder har en Del Foreninger samlet sig til større Grupper. Herved kommer Foreningerne til at mangle den Adgang til Veiledning og Opmuntring, som ligger i, at Brødre fra det hele Land kommer sammen og raadslaar om, hvad der kan tjene til Guds Riges Udbredelse. De isolerede Foreninger staar Fare for at løbe ud i Ensidighed, Kræfterne splittes og magter ikke at stille den Modstand, som de kunde og burde, mod Sekternes stedse mere ihærdige Forsøg paa at skaffe sig Indgang i vort Land. Vil ikke Lutherstiftelsen her stille sig i Spidsen og uden Hensyn til vore Høikirkemænds Veraab blive Midtpunkt for hele den frie Virksomhed i vor Kirke, da vil det blive nødvendigt

at skabe saadant Foreningsbaand uafhængigt af Stiftelsen, ved Siden af denne. I disse Synsmaader erklærede saagodtsom alle Talere, baade Theologer og Lægfolk sig i det Væsentlige enige. Der er heller ingen Tvivl om, at vi her staar ligeoverfor en stor Sag. En Sammenslutning af alle Indremissionsforeninger i vort Land betyder nemlig hverken mere eller mindre end det første Skridt hen mod en Foreningsvirksomhed, der lidt efter lidt vil blive nødt til at optage paa sit Program hele det kirkelige Frigjørelsesarbeide, Kampen for Menighedens Rettigheder, Lægfolkets Delagtiggjørelse i Arbeidet paa Kirkens Mure. At Stavangermødet ikke betragtes med gunstige Øine af dem, der ønske, at alt skal ske „ovenfra", falder af sig selv, men for dem, hos hvem det lutherske Menighedsbegreb er mere end en tom Lyd vil den Enighed, som paa dette Møde herskede mellem Præster og Lægfolk, være et godt Varsel for Fremtiden.

Statskirke og Frikirke eller to nye Kirketidender i Norge.

Ogsaa i det nu forløbne Halvaar har „Luthersk Kirketidende" under Redaktion af DHrr. Bugge og Heuch vakt megen Strid og Modsigelse. Af en stor Del af vor Geistlighed er Bladet blevet omfattet med stedse stigende Beundring. De mange, som begyndte at føle de gamle stive Statskirkeformer vakle, og som aabenbart var i Forlegenhed for at finde en Basis, hvorfra de kunde bekjæmpe Arbeidet for Menighedens Myndiggjørelse og for en Smule kirkelig Selvstyrelse, er blevne beroligede og har ladet sine Bekymringer gaa til Hvile, efterat Kirketidenden har paapeget, at de praktiske kirkelige Livsspørgsmaal kun er Hensigtsmæssighedsspørgsmaal, hvis Løsning vil komme af sig selv, og som man derfor ikke bør holde frem med Kraft og Eftertryk. Ja det skal endog være uluthersk at lægge Iver for Dagen, naar det gjælder Indførelsen af kirkelige Livsformer. Saalangt har Statskirkevæsenet i den lutherske Kirke ført os bort fra en sund og evangelisk Kirkeordning, at det ikke alene efter 300 Aar ikke er lykkedes at istandbringe et samfundsmæssigt Menighedsliv, men Bevidstheden om, at det er de Kristnes

Pligt at danne et Samfund, at føre ikke blot et Enkeltmandsliv, men ogsaa et Samfundsliv, at fremtræde som en Organisme, hvori alle Kræfter finder sin Anvendelse og ingen Gave lades ubenyttet, er blevet i den Grad fordunklet og kvalt, at det nu ligefrem forkyndes, at naar blot Staten ikke forvansker Naademidlerne, kan Kirken uden Skam og Skade lade alle sine Anliggender styres af det verdslige Samfund, eller med andre Ord, der er intet i Veien for, at man istedetfor en Menighedsordning med virksomme, handlende, sig selv opbyggende Menigheder sætter en rent bureaukratisk Administration, og lader Staten besørge det Hele. Først naar Naademidlerne forvanskes hedder det, har man i Sandhedens Navn Ret til at protestere. Ja ganske vist, da har man Ret at protestere, men man har ogsaa Ret med Guds Ord og den lutherske Bekjendelse i Haand at protestere, naar Menighederne synker ned til en Flok Mennesker, for hvem Statens Embedsmænd udfører de gudstjenstlige Handlinger, naar Menighedslivet ikke længere finder noget Udtryk, ingen Organer for sin Virksomhed, ingen Opgaver at løse, naar det kristelige Samfundsliv slukner hen og ikke længere har Adgang til at yttre sig som et saadant. Det er ikke og kan aldrig blive et Hensigtsmæssighedsspørgsmaal, om Menighederne skal leve et Samfundsliv eller ikke; det er Guds Ords Lære, det er en uafviselig Trang i Kristenlivet, at hvor der er Kristne, der maa ogsaa disse fremtræde som et Samfund; men som Samfund kan de ikke fremtræde, uden at de skaffer sig Samfundsorganer, eller med andre Ord' en Menighedsforfatning. Men for alle dem, der i høikirkelig Interesse eller af Frygt for Forandringer, helst ser, at Menighederne holdes i Umyndighedsstand, maa Kirketidendens Synsmaader være saare velkomne. Man kan derfor ogsaa lægge Mærke til, at efterat Kirketidenden har forsøgt at give Modstanden mod Kirkens Frigjørelse et Slags dogmatisk Grundlag, anser Bladets Venner den Sag saaledes bragt paa det Tørre, at man neppe behøver længere at diskutere de kirkelige Reformer, det er nok at henvise til Kirketidenden. Paa den anden Side er Kirketidendens Synsmaader blevet imødegaaet saavel

i Dagbladene som i dens egne Spalter, og jo klarere og konsekventere dens Standpunkt er kommet frem, desto skarpere er ogsaa Modstanden bleven. Ja det tør vel være tvivlsomt, om ikke Kirketidenden har gavnet det kirkelige Reformarbeide mere, end den har skadet det. Bladets Anskuelser, dets Forsøg paa at bortfortolke den Augsburgske Bekjendelses Art. 28 har været et Varsko til Reformvennerne om at være paa sin Post. Bladets Forsøg paa at fremkalde Splittelse i Reformvennernes Leir ved at fremstille de bergenske Reformvenner som nogle faa uforbederlige, for Kirketidendens Visdom uimodtagelige Stivnakker, men derimod alle de andre Reformvenner som saadanne, hvorom der endnu kan næres Haab, er totalt mislykket. Redaktionen skriver Reformvennerne sammen; Nødvendigheden af at være enige, at samles energisk om det store Hovedkrav, at forlange det lutherske Menighedsbegreb anvendt paa Livet, har neppe nogensinde været klarere indseet end netop nu. Uheldigt har det ogsaa været for Kirketidenden, at dens Forsvarere i Dagbladene eller som en af dem kalder sig, dens „Mellemmænd“ ved sin Optræden hellere har gjort dens Sag værre end bedre, ligesom man ogsaa af dens egen Imødegaaelse af de Angreb, hvorfor den har været udsat i sine egne Spalter, har faaet Indtryk af, at dens Redaktion mere tænker paa ved alle Logikens og Dialektikens Midler at holde sine Modstandere Stangen, og afparere Stødene ved Hjælp af den theologiske Fægtekunst end indlade sig paa en alvorlig Drøftelse af de foreliggende Spørgsmaal. Det er det nokspm bekjendte Mærke **c. th.** (Sognepræst Schiørn) som i Kirketidenden selv under Overskriften: „Sendebrev fra en Reformven“ har nedlagt en kraftig Protest mod Bladets Kirkepolitik. Skjønt hans Udtalelser var holdt i de pynteligste Ordlag, og skjønt han udtalte sig meget rosende om Redaktionens Dygtighed, var det kun med Nød og Neppe og efter gjentagne Opfordringer, at den bekvemmede sig til at indtage Sendebrevet. I dette Brev udtaler Forfatteren blandt andet: „Det har været og er den Dag i Dag som en arvelig Sygdom inden den lutherske Kirke, at den har misbrugt Sandheden om den

rene Læres Betydning. Under Navn af „reen Lære“ dyrker man theologisk Lærdom og Skarpsindighed, og, hvad dermed hyppig hænger sammen, theologisk Stridslyst og Herskesyge og Hovmod. — — Er der Læresporgsmaal, som er vigtigere end ethvert Forfatningsspørgsmaal, saa er der ogsaa Forfatningsspørgsmaal, som er vigtigere end mange Lærespørgsmaal. Mange theologiske Kampe om Lærespørgsmaal kan udkjæmpes af de Lærde, uden at Kampen har nogen direkte Betydning for Menighedslivet, medens mangt et Forfatningsspørgsmaal griber virksomt ind i hvert eneste Menighedslems kirkelige Forhold og Udvikling.“ Det er ingen Tvivl om, at Forfatteren med disse Ord har peget paa et svagt Punkt i Kirketidendens Standpunkt. Det er „Renlæreriet“ som ensidigt sættes i Høisædet, det er den døde, aandløse og mekaniske Opfattelse af Forholdet mellem Naademidlernes Forvaltning og de Former og Organer, hvorigjennem denne Forvaltning maa ske, der er Bladets Grundskade.

Det skarpeste Udtryk for den herskende Misnøie med Bladet er imidlertid kommet frem gjennem den Opsigelse, som Lutherstiftelsens Bestyrer har tilstillet Redaktørerne. Som bekjendt udkommer „Luthersk Kirketidende“ paa Lutherstiftelsens Forlag. Denne Ordning kom istand, medens Prof. Johnson endnu redigerede Bladet. Han fandt imidlertid snart, at han ikke længere kunde besørge Redaktionen. Prof. Bugge og Pastor Heuch tilbød sig da at overtage Bladets Redaktionen og træde i Lutherstiftelsens Tjeneste. Dette Tilbud blev modtaget. Stiftelsens Bestyrelse gjorde sig herved skyldig i et Misgreb; den havde ikke tilstrækkeligt Kjendskab til de to Herrers Standpunkt, den vidste, at de var dygtige Mænd, der energisk vilde søge at oparbeide Bladet, men at de vilde redigere det i den Aand og Tone, som skeet er, vidste den ikke. Redaktionen havde da heller ikke arbeidet længe, før der hist og her i Pressen fremkom Udtalelser om, at Forbindelsen mellem Lutherstiftelsen og Luth. Kirket. var unaturlig og utilbørlig: Luth. Kirket. modarbeidede de Synsmaader, som de fleste af Stiftelsens Venner ønskede Fremgang, den nedbrød, hvad de ønskede at opbygge, den pustede

atter Liv i den gamle Strid mellem Lægfolk og Præster, den omtalte og irettesatte Lægfolket paa en Maade, der var mere skikket til at opirre end til at opdrage, medens den til samme Tid gav Geistligheden den ene glimrende Attest efter den anden. Saa blev Protesterne mod, at et saadant Blad udkom paa Stiftelsens Forlag, stedse mere energiske, ja der manglede ikke Antydninger af, at enkelte Foreninger tænkte paa at opsige Forbindelsen med Stiftelsen, hvis den ikke skilte sig med Bladet. Det var sikkerlig derfor med Glæde, at Lutherstiftelsens Venner modtog Efterretningen om, at Redaktionen havde faaet sin Affked, og at den skal fratræde sin Stilling fra Nytaar af. Bestyrelsen har herved vundet en Tillid, som kun kan gavne den Sag, hvorfor den arbeider, og skiller end maaske dette Skridt den af med nogle halve Venner, saa knytter den sine virkelige Venner kun saa meget fastere til sig. Lutherstiftelsens Bestyrelse har besluttet fremdeles at beholde „Luthersk Kirketidende", men da den finder, at Stiftelsen bør holde sig udenfor den heftige kirkepolitiske Strid, har den besluttet, at Tidenden ikke længere skal være noget Diskussionsblad, men kun meddele kirkelige Efterretninger og Uddrag af udenlandske Blade m. m. Denne Ordning er mindre heldig, Stiftelsen burde taget Skridtet fuldt ud og ladet Bladet vende tilbage til det Standpunkt, hvorfra det redigeredes i Prof. Johnsons Dage. „Luth. Kirket." bliver i sin nye Udgave ikke, hvad man venter af en Kirketidende. Det tør vel dog være tvivlsomt, om denne neutrale Holdning i Længden vil være holdbar, ialfald vil Bladet vanskelig kunne undgaa gjennem de kirkelige Efterretninger, den meddeler, at støtte Reformsagen.

Selvfølgelig har disse Begivenheder fremkaldt adskilligt Røre, og de nuværende Redaktører er just ikke synderlig tilfredse med det Indtrufne. De ønskede vistnok selv at komme fri fra Lutherstiftelsen, da de indsaa, at Forbindelsen var unaturlig, men de havde gjort Regning paa at beholde Bladet. Nu toges dette fra dem, og de maa da enten opgive den hele Redaktionsvirksomhed eller udgive et nyt Blad. Efter Forlydende skal de have besluttet sig til det Sidste. Fra Nytaar

af kan vi saaledes vente et nyt kirkeligt Blad, Organet for det stive Statskirkevæsen og for Høikirkeligheden inden vort Land, en Fortsættelse af den nuværende Kirketidendes Arbeide, kun formentlig end yderligere potenseret. Jeg henviser forøvrigt til den nuværende Redaktions egen Redegjørelse i Nummeret for 1ste Juli, hvori den giver sin Harme Luft. Den trøster sig her med, at Lutherstiftelsens Tidende bliver en ny med det gamle Navn, men deres egen, der skal udkomme fra Nytaar, den gamle med et nyt Navn. Den sidste Paastand er ialfald falsk; thi den „gamle“ Kirketidende er ikke et og det samme med den af DHrr. Bugge & Heuch nu i et Aar redigerede. Den „gamle“ er den af Johnson redigerede, og Bugges & Heuchs har ikke været en Fortsættelse af den, tvertimod har den i mange Stykker været et Brud med den „gamle.“ Nei de to Herrers Blad er et nyt Blad med et nyt Navn. De har Intet at bebreide Lutherstiftelsen, thi det var ikke den, som i sin Tid bad dem om at være Redaktører, men det var dem selv, der tilbød sig; vil de rette Bebreidelse mod nogen, da maa det blive mod dem selv, fordi de overtog Bladets Redaktion uden at give Lutherstiftelsen fuld og ren Besked om sit Standpunkt, uden at sige, at de agtede at redigere Bladet i en anden Aand og Retning, end den hvori det „gamle“ var redigeret, ja at de tildels agtede at stille sig i ligefrem Opposition til de af den tidligere Redaktør hævdede Synsmaader.

Det blev i et af vore Dagblade udtalt, at den nuværende Redaktions Standpunkt maa have været en Overraskelse for dets tidligere Redaktør. Hertil svarede Redaktionen i sin Tid, at dens Anskuelser ingenlunde har beredt den forrige Redaktør nogen Overraskelse, at han hel vel kjendte dens Standpunkt, ja den erklærer endog, at han „lagde Fortsættelsen af sin Gjerning“ i deres Hænder (!). Naar det nu erindres, at Prof. Johnson er Formand i Lutherstiftelsens Bestyrelse, og at han har undertegnet den nuværende Redaktions Opsigelse, saa falder der et eiendommeligt Lys over Redaktionens Paastand om, at han hel vel kjendte dens Standpunkt og overdrog den sin Gjerning. Sagen er den,

at sikkerlig Ingen anede, at Redaktionen skulde gaa saavidt i sine reaktionære Synsmaader, som den er gaaet, ikke engang Prof. Johnson. — Efter det nu Indtrufne, vil det blive en Nødvendighed for Reformvennerne i vort Land, at skaffe sig et eget Organ. Allerede nu har det været yderst vanskeligt for dem, som ikke deler Kirketidendens Standpunkt at faa Noget ind i Bladet trods Løfterne om, at saa skulde ske, og det er at forudse, at den nye af Bugge og Heuch redigerede Kirketidende med sit skarpt udprægede Partistandpunkt vil blive endnu mindre liberal i dette Stykke, Noget man ikke kan undres paa. Forhaabentlig vil der derfor fra Nytaar af udkomme endnu et kirkeligt Blad i vort Land, Organet for de Theologer og Lægfolk, der arbeider for Menighedens Gjenindsættelse i dens Rettigheder.

Storthinget og den kirkelige Lovgivning.

Paa det sidst forløbne Storthing kom saagodtsom ingen kirkelige Spørgsmaal under Behandling. Der forelaa Forslag om Ophævelse af Grundlovens § 92, Religionstvang for Embedsmænd, og det hed, at denne Sag nu omsider skulde finde sin Løsning, og vort Land saaledes befries fra denne Skamplet paa sin frie Forfatning. Der synes imidlertid at hvile en uheldig Skjæbne over denne Paragraf. I Forslaget til Ophævelsen havde der indsneget sig en Skrivfeil, og da det ifølge vor Lovgivning ikke lader sig gjøre paa Stedet at foretage Rettelser i Forslag til Forandringer i Grundloven, kunde denne Feil ikke blive rettet. Som Følge heraf blev denne Tvang heller ikke denne Gang ophævet, men der foreligger nu for kommende Thing et nyt Forslag, hvori der forhaabentlig ikke findes nogen Skrivfeil. — Storthinget vedtog forøvrigt en Lov om udvidet Adgang for Menighedslemmer til at benytte fremmed Præst; ligesaa vedtog det en Lov om Bortsalg af overflødige Stykker af vore ofte altfor store Præstegaarde. Det har nemlig mere og mere fremstillet sig som en Urimelighed, at Præsten i vore store, spredte og yderst besværlige Embeder tillige skal sidde som Bestyrer og Dyrker af Jordeiendomme, der ofte hører til de største i vort Land, og

som kræver en Mands hele Tid og Kraft. Følgen heraf, mener man, maa enten blive, at Præsten kommer til at forsømme sin aandelige Gjerning eller sit Gaardsbrug, det første er et Tab for Menigheden, det sidste for det borgerlige Velvære. Storthinget besluttede derfor at beklippe de store Præstegaarde noget, saa de fik en rimelig Størrelse, dog saaledes, at Indtægten af de solgte Dele skulde anvendes til Præsternes Lønning. Ja forat Præsterne intet Tab skulde lide, bestemtes der endog, at der skulde afsættes en Sum paa 100,000 Spd., hvoraf Renterne skulde anvendes til Dækning af den Synkning i Pengenes Værd, som maatte indtræde i Fremtiden. Mærkelig nok nægtede Regjeringen at sanktionere denne for Geistligheden saa gunstige Lov. Det tør være et stort Spørgsmaal, om Storthinget i Fremtiden vil gjentage et saa vakkert Tilbud, thi der har ikke manglet paa Røster, der har gjort gjældende, at man burde anvende en Del af det ved Salget indkomne Beløb til andre Tings til Ex. til Oplysningens Fremme. Og en Ting er sikker, Sagen vil vende tilbage, indtil den faar sin Løsning. Der er en stærk Opinion omkring i Menighederne for, at de store Præstegaarde maa blive reducerede til en passende Størrelse.

Missionsselskabets Generalforsamling.

Det norske Missionsselskabs 14de ordentlige Generalforsamling sammentraadte i Stavanger den 13de Juli dette Aar. Der var ialt fremmødt 412 Deputerede, saa Forsamlingen var ualmindelig talrig, et vakkert Vidnesbyrd, om, hvor levende Missionssandsen er omkring i Menighederne. Fra de amerikanske Samfund fremmødte 2 Udsendinge fra Synoden, derimod kom Konferentsens Udsendinge for sent til at kunne overvære Mødet. Forsamlingen samledes først til en Gudstjeneste, hvorved Pastor Laache prædikede. Det var en Missionsprædiken i Ordets fulde Forstand, et varmt, gribende Ord, en værdig Indledning til de følgende Dages Forhandlinger. Til Mødets Dirigent valgtes Sogneprest Schiørn. De følgende Forhandlinger var tildels meget livlige, men helt igjennem baarne af en værdig og broderlig

Aand. En Mængde Tilhørere overvar Møderne, udenfor disse holdtes der Morgen, Middag og Aften Opbyggelser af Præster og Lægfolk. Navnlig forstod Pastor Oftedal med den ham eiendommelige Energi at bevæge Theologer og Lægmænd til at optræde og tale i hans store, lyse og rummelige Forsamlingshus, Bethania og desuden ogsaa i andre Forsamlingslokaler, der staar til hans Raadighed. Selv husede han ogsaa en hel Skare Deputerede, ligesom disse i det Hele modtoges af Byens Borgere med storartet Gjæstfrihed og Venlighed. Under Mødet fik dets Deltagere Anledning til at overvære Nedlæggelse af Grundstenen til et Vaisenhus, ogsaa en Frugt af Pastor Oftedals Virksomhed. Det saa ud til at blive en anselig Bygning; Midlerne indkommer ene og alene ved frivillige Gaver, og det lader ikke til, at det skal skorte paa Pengene. Ved Grundstenens Nedlæggelse var en umaadelig Menneskemasse samlet, og den samme Dag indkom der omkring 2000 Spd. til det vakkre Hjem for de Forældreløse. Det er styrkende og opmuntrende at se, hvad den frie Offervillighed formaar, naar der fremtræder en Mand, der eier Kirkefolkets Tillid, og som forstaar med Guds Ord i Haand stærkt og sandt at pege paa de Opgaver og de Pligter, Guds Folk har ligeoverfor Samfundets Elendige. Man kan derfor kun ønske Pastor Oftedal Velsignelse og Kraft til hans Gjerning. Arbeidsmarken er stor og vid, Arbeiderne er faa.

Det første Spørgsmaal, der kom under Behandling paa Generalforsamlingen var om Administrationen paa Missionsmarken. Efter at Biskop Schreuder har opgivet sin Stilling som Leder af Administrationen paa Missionsmarkerne, er det nemlig blevet nødvendigt at ordne denne paa en anden Maade. Den Maade, hvorpaa Schreuder brugte sin Magt, havde imidlertid givet Missionsvennerne Skræk i Blodet for et biskoppeligt Regimente. Der var da ingen anden Udvei end at lægge den øverste Myndighed i Hænderne paa samtlige Missionærer og lade disse samles til en aarlig raadslaaende og besluttende Konferents. Allerede forrige Generalforsamling i Drammen havde besluttet at den øverste

baade besluttende og kontrollerende Myndighed skulde ligge i Missionærkonferentsens Hænder. Hermed var udtalt, at man ikke ønskede nogen Myndighed med selvstændig Stilling og Autoritet ved Siden af Konferentsen, men at denne skulde lade den kontrollerende Virksomhed eller Tilsynet med Missionærernes Embedsførelse og Liv ske ved sine Befuldmægtigede. Det var derfor mange Missionsvenner til ikke liden Overraskelse at se Hovedbestyrelsen trods forrige Generalforsamlings Beslutning fremlægge et Forslag, hvori den kontrollerende Myndighed var frataget Konferentsen og henlagt til et eget selvstændigt Tilsynsembede, der ikke skyldte Konferentsen Regnskab for sin Virksomhed og ikke visiterede og kontrollerede paa dens Vegne. I Præmisserne til dette Forslag udtaltes, at Tilsynsembedet paa denne Maade skulde faa mere kirkelig Holdning og bedre kunne opfylde dets i Guds Ord anviste Pligter. Det var klart, at der her forelaa et Tilløb til en biskoppelig Styrelse, en høikirkelig Klud paa en Ordning der forøvrigt hvilede paa ganske andre Grundsætninger. Heri bestyrkedes man endmere ved den Erklæring, der blev afgivet om, at Tilsynsmanden vilde kunne optræde med mere Myndighed, naar han ikke kom som Menneskers Befuldmægtigede eller optraadte kun paa sine Brødres Vegne; en Ytring, der vanskelig kunde forstaaes anderledes end at han skulde have sin Magt umiddelbart fra Gud, være dennes Befuldmægtigede, en, som man ser, rent hierarkisk Tanke. Var dette Forslag gaaet igjennem, vilde der sandsynligvis være blevet udsaaet et Stridens Frøkorn for Fremtiden paa vore Missionsmarker, saamegetmere som Missionærerne selv havde erklæret sig bestemt mod enhver Ordning, der ikke gik ud fra de evangeliske Grundsætninger om Menigheden som Naademidlernes og deres Forvaltnings Bærer. Efter Forslag af Kand. J. Sverdrup og andre blev imidlertid Hovedbestyrelsens Forslag forandret didhen, at den kontrollerende Myndighed atter tillagdes Missionærkonferentsen, ligesom det ogsaa i den af Forsamlingen vedtagne Ordning blev udtalt, at Tilsynsmanden skulde visitere paa Konferentsens Vegne. Hermed er det slaaet fast, at det er som sine Brødres Befuld-

mægtigede, som deres Stedfortræder, med Myndighed fra dem og med Ansvar ligeoverfor dem, at han udfører sit Hverv som Visitator, omtrent saaledes som jeg antager det gaar til i Eders Samfund over i Amerika. Med det Udfald, som denne Sag fik, er Styrelsen ude paa Missionsmarkerne bragt i Overensstemmelse med de kirkelig demokratiske Grundsætninger, hvorpaa Selskabets hele Ordning hviler, og det er at haabe, at hermed er for en væsentlig Del alle de Vanskeligheder fjernede, som altid opstaar, hvor modsatte Grundsætninger blandes sammen og uforsonede og uforsonlige stilles ind i det samme Maskineri ved Siden af hinanden. Det var under Forhandlingerne om denne Sag mærkeligt at se, med hvilken Klarhed og Bestemthed de Deputerede fra Bergens Stift strax forstod, hvad der var Sagens Kjærnepunkt, og med hvilken Enighed de i alle Voteringer fastholdt den paa de evangeliske Grundsætninger hvilende Ordning. Det er ingen Tvivl om, at de kirkelige Stiftsmøder i Bergen med sin bestemte, konsekvente Holdning og sin kraftige Fremholden af Guds Ords Lære om den evangeliske Menigheds Væsen og dens Forhold til Embedet, i væsentlig Grad var Aarsag i, at der ingen Vaklen var i Bergensernes Holdning paa Generalforsamlingen. — Som de amerikanske Læsere vil se, er det fast paa alle de kirkelige Spørgsmaals Omraade det evangeliske Menighedsbegreb og det høikirkelige, aristokratiske, der tørner mod hinanden her i Norge, det er Læren om, at Embedet tilhører Menigheden, at Præsten er dennes Stedfortræder i Naademidlernes Forvaltning, og paa den anden Side Læren om, at Embedet er indstiftet umiddelbart af Gud og Præsten Guds Stedfortræder, der altid paany staar op til Strid, eller forat sige det lige ud, det er Guds Ords klare Lære om Menigheden og de blege Gjengangere af det romerske Præstebegreb, den katolske Præstetanke i luthersk Dragt, der kjæmper mod hinanden. I dette Stykke antager jeg, at I i Amerika er forud for os, en Frikirke er ikke gunstig for hierarkiske Synsmaader ialfald ikke i Længden, de trives bedst, hvor Kirken paa en eller anden Maade gjennem verdslige Midler er blevet et Magtens Samfund, og hvor Menighederne er maalbundne.

Det næste Spørgsmaal paa Generalforsamlingen var om Forholdet til de amerikanske Kirkesamfund, Konferentsen og Synoden. Man gik med adskillig Frygt til denne Sag, fordi man var bange for at komme ind paa de mange Læresspørgsmaal, hvorom de amerikanske Kirkesamfund er uenige. Maaske bidrog imidlertid netop denne Frygt til, at Diskussionen fik et langt forsonligere og roligere Præg end man skulde ventet. Der var saameget mere Grund til at frygte for Strid, som Synoden ikke har lagt Skjul paa, at Generalforsamlingen forat træffe en retfærdig Afgjørelse, burde tage Stridsspørgsmaalene for sig og saaledes tage Parti i Striden. Heldigvis gjordes der denne Gang intet Forsøg i denne Retning, ligesom det visselig ogsaa havde været ganske forgjæves; ei heller fremkom der, som man havde ventet, noget Forslag om at udstøde Konferentsen og alene beholde Synoden, formentlig fordi Stemningen var afgjort imod et saadant Skridt. Den paa Generalforsamlingen herskende Mening var sikkerlig den, at den med Glæde og Tak til Gud modtog de amerikanske Brødres Tilslutning til Selskabets Missionsarbeide, og heri saa et vakkert Udtryk for det norske Kirkefolks Samarbeide til Guds Riges Fremme, et Samarbeide, som Havet, der ruller imellem Eder og os, ikke kan ophæve. For Mange var det ogsaa en tiltalende Tanke, at de 2 amerikanske Samfund trods al Strid dog kunde mødes som Brødre i Arbeidet for Guds Riges Udbredelse. Om dette vil ske, vil bero paa, om Synoden vil lade den Ufordragelighedens Aand fare, som den i denne Sag har ladet komme tilsyne. Under Debatten rettede Pastor Storjohan en skarp Bebreidelse til dette Samfund for dets „bedrøvelige og uretfærdige Forlangende om Konferentsens Udelukkelse“, ligeledes gik han ogsaa, og det vistnok med god Grund, strængt i Rette med Hovedbestyrelsen, fordi denne i Præmisserne til sit Forslag angaaende Forholdet til de amerikanske Kirkesamfund havde udtalt, at Konferentsen burde have trukket sig tilbage, da den saa, at Synoden ikke kunde arbeide sammen med den. Den bebreidede Synoden dens Ufordragelighed og Konferentsen, at den ikke trak sig tilbage, da den saa Synoden fremture i denne Ufordrage-

lighed. Det var sikkerlig misforstaaet Iver forat være upartisk, der bevægede Hovedbestyrelsen til en saa besynderlig Udtalelse. Da den havde rettet en Bebreidelse mod Synoden, ansaa den det nødvendigt ogsaa at rette en mod Konferentsen. Storjohann betegnede derfor Indstillingen som „et Kunststykke i at sætte en Sag paa Skruer; forat kunne sige det, man vilde, til Synoden, var man kommen til at begaa en Uretfærdighed mod Konferentsen.“ Hovedbestyrelsens Forslag var saalydende: „Idet det norske Missionsselskab altid med Glæde og Tak til Gud vil modtage al den Understøttelse, som Missionsvenner i Amerika finder sig tilskyndede til at yde dets Missionsarbeide, anser Generalforsamlingen det dog mindre forenligt med Selskabets Karakter og kirkelige Stilling at indtræde i et nøiere gjensidigt, forpligtende Forhold til kirkelige Samfund udenfor vort Land. Iøvrigt vil Selskabet med Glæde modtage som Gjæster ved sine Generalforsamlinger Udsendinge fra de amerikanske Brødre, som understøtte vort Selskab.“ Da man i dette Forslag fandt Betegnelsen „Gjæster“ uklar, blev efter Forslag af Pastor Andr. Høyer det sidste Punktum forandret saaledes: „Iøvrigt vil Selskabet med Glæde optage ved sine Kreds- og Generalforsamlinger Udsendinge fra de lutherske Kirkesamfund eller Menigheder i Amerika, dog kun med delibererende Stemme“; forøvrigt vedtoges Hovedbestyrelsens Forslag. Uagtet det i denne Beslutning ikke er ganske klart, hvorfor Selskabets „kirkelige“ Stilling gjør det vanskeligt for det at indtræde i et nøiere Forhold til kirkelige Samfund udenfor vort Land, tror jeg dog, at man har al Grund til at være tilfreds med Beslutningen, og jeg har heller ikke hørt andet, end at den har vakt Glæde blandt Missionsvennerne. Ved denne Beslutning er der blevet erklæret, at vort Missionsselskab ikke vil opkaste sig til Dommer i den amerikanske Kirkestrid, saaledes som Synoden ønskede, men at det gjerne vil staa i Venskabsforhold til alle de Menigheder i Amerika, der staar paa den lutherske Bekjendelses Grund. Det anerkjender saavel Konferentsens som Synodens Menigheder som Brødresamfund og vil med Glæde modtage deres Understøttelse. Gjennem sine Udsen-

dinge, der har Ret til at deltage i Kreds- og Generalforsamlingernes Forhandlinger, vil de amerikanske Samfund være istand til at kontrollere, at Selskabets Mission ledes i en saadan Aand og Retning, som de finder ønskelig, og derved til enhver Tid kunne afgjøre, om de fremdeles vil vedblive at støtte Selskabet eller ikke.

De to ovenfor omtalte Spørgsmaal var de mest „brændende;" Generalforsamlingens øvrige Beslutninger skal jeg derfor kun omtale med faa Ord. Selskabets Sekretærpost har siden Hr. Dons's Udnævnelse til Stiftsprovst i Tromsø staaet ledig, og det har vist sig vanskeligt at faa den besat. Paa Grund heraf foretog Generalforsamlingen en Omordning af denne Post, hvorved Sekretæren fritoges for at være Lærer ved Missionsskolen og betydelig lettedes i sit Arbeide som Redaktør af Missionstidenden; desuden blev hans Løn forøget. Til at besørge den Del af Undervisningen, som før paalaa Sekretæren, og til at bistaa denne i Udgivelsen af Missionstidenden og anden Missionslitteratur besluttedes der ansat en yngre Mand. Herved haabede man, at der kunde blive lagt mere Arbeide paa Missionstidenden, end det hidtil har været muligt, og dennes Indhold saaledes bedre komme til at tilfredsstille Trangen til Missionslæsning, end den har gjort. Sekretærposten blev først tilbudt Pastor Schjørn, der imidlertid afslog at modtage den; den er nu bleven besat med Kateket Knudsen fra Mandal, i hvem Selskabet sikkerlig har faaet en dygtig og praktisk Mand; man har saameget mere Grund til at være tilfreds med dette Valg, som Hr. Knudsens kirkelige Anskuelser, navnlig hans Opfattelse af Lægfolkets Forhold til det kirkelige Embede, synes at staa i fuld Samklang med de Principer, hvorpaa vort Missionsselskab er bygget, og hvoraf det er besjælet.

Paa Grund af de betydelig forøgede Udgifter, der er bevirket ved det store Antal Missionærer, som er udsendte til Missionsmarken i de siden forrige Generalforsamling forløbne 3 Aar, havde Udgifterne i dette Tidsrum oversteget Indtægterne med 12000 Spd. Der besluttedes at opfordre Missionsvennerne til en extraordinær Kollekt forat faa dette

Beløb indsamlet. Udvidelsen af vor Missionsmark, Forøgelsen af Missionærernes Antal, Skoler for Hedningebørn, Uddannelsesanstalt for indfødte Lærere, alt dette bevirker stedse nye og større Krav til Missionsvennernes Offervillighed. Selv om de 12000 Spd. saaledes som vi sikkerlig tror, uden Vanskelighed vil blive dækkede, maa man dog i Fremtiden være beredt paa et stedse stigende Budget. Det er at haabe, at Missionssandsen vil magte at bære, hvad Gud saaledes giver den at udrette; men saameget synes klart, at det neppe vil være forsvarligt at vedblive med at udsende saa mange Missionærer, som hidtil er skeet. Det blev derfor ogsaa af enkelte Talere antydet, at det maaske vilde blive nødvendigt ialfald for en Tid at nedlægge Missionsskolen og hellere, om Midlerne var tilstrækkelige, med Kraft arbeide paa Uddannelsen af indfødte Lærere, et Arbeide, som Past. Dahle med sin Kateketskole paa Madagaskar heldigt synes at have begyndt. Det er nemlig klart, at Maalet for Missionsarbeidet maa være at opdrage de omvendte Hedninger til at staa paa sine egne Ben, men hertil hører først og fremst, at de faa Lærere og Præster af sit eget Folk. Viser det sig, at Forsøget i denne Retning paa Madagaskar lykkes, da kan der ingen Tvivl være om, at Selskabet bør samle sin Kraft om denne Sag som en Sag af allerstørste Betydning, og hellere for en Tid standse med Udsendelsen af norske Lærere. — Generalforsamlingen sluttede sine Forhandlinger med en Gudstjeneste, hvorved Pastor Oftedal prædikede.

I August 1876. S.

Præst og Lægmand

eller

Johannes Tauler og Nikolaus af Basel.*)

Kirkehistorisk Skitse.

(Sven Oftedal.)

Aar 1350.

Kirkens Historie og fremfor alt vor egen Tid aabenbarer kun altfor ofte ikke alene Standsforskjel og Mistillid, men endog Bitterhed og Had mellem Præst og Lægmand. Lad os engang dvæle ved det glædelige Syn af en Præst, som blev hjulpen paa Omvendelsens Vei af en Lægmand, og elskede ham derfor hele sit Liv. —

Vi maa gaa langt tilbage, et Par Hundrede Aar forbi Luther og Reformationen, midt inde i Pavekirken, som dengang uhindret herskede over hele Verden. — Det var omkring 1350 Aar efter Kristus.

Det var underlige Tider dengang. Vi vil et Øieblik drage Teppet bort og se, hvorledes det stod til.

I 200 Aar havde Europa sendt Hundredetusinder af Mænd ja endog Børn for at rive det hellige Land af de vantro Tyrkers Hænder, og derved fortjene Salighed. Disse Hundredetusinder var blevne Gribbeføde i Palestina; Korstogene var stansede men en stor aandelig og timelig Slappelse havde været Følgen af disse uhørte, blodige Folkeanstrængelser.

Kun En havde vundet Fordel af Folkets Lidelse, Bedrag og Blod; det var Paven eller Pavekirken. — Den uddelte fuld Syndernes Forladelse til alle som vilde reise til Fødeland og fik til Gjengjeld i Arv de Afdødes Eiendomme, vandt uhyre Rigdomme og Magt, og tiltog i samme Grad i Anmasselse og Ugudelighed.

Paven gjorde Fordring paa at være sat af Gud til at regjere over hele Verden, saa at baade Konger og Keisere

*) Efter Rudelbach, Schmidt og Andre.

maatte ansættes af ham. De blev evig fordømte, som anderledes troede.

Paa denne Tid var der stor Lovløshed i Tyskland og Folket fandt det nødvendigt at kaare en Keiser. Denne var imidlertid ikke efter Pavens Smag; og uagtet han selv (Paven) havde maattet flytte fra Rom til Frankrig for der at lystre den franske Konge, og uagtet der var større Usædelighed og Ugudelighed ved Pavens Hof end noget andet Sted, vovede han dog at erklære den folkevalgte Keiser afsat, og fordømme ham i de forfærdeligste Udtryk idet han iblandt andet skrev: „Vi anraabe ydmygeligt den guddommelige Almagt, at den vil knuse og søndertræde Ludvigs (Keiserens) Galenskab og nedkaste ham med Kraftens høire Haand. Forbandet være han, naar han gaar ind, og forbandet, naar han gaar ud! Herren ramme ham med Affindighed, Blindhed og Raseri. — Jorden aabne sig og opsluge ham levende! I alle Slægter udslettes hans Navn! o. s. v." Ja han formastede sig tilmed at løse alle Undersaatter fra deres Troskabsed, opeggede Fyrster imod ham, indkaldte Lithauerne, et vildt Folkeslag, til at plyndre myrde og skjende i Tyskland værre end Tyrkerne i Bulgariet, — og i de Lande eller Byer, der anerkjendte Keiseren, forbød Paven al Gudstjeneste, Kirkerne lukkedes, ingen Klokker ringedes, ingen Kommunion holdtes, ingen Børn døbtes, intet Ægteskab viedes undtagen ude paa Kirkegaarden, intet Lig begravedes i indviet Jord og intet Guds Ord prædikedes. Dette kaldtes at belægge et Sted med Interdikt. — Strasburg var en af disse Byer — Og havde Vankundigheden, Ugudeligheden og den aandelige Nød været stor forud, saa blev den ikke mindre ved at al Gudstjeneste blev borttagen. — Usædelighed og Tøilesløshed tiltog i en foruroligende Grad midt imellem Tvedragt, Blodsudgydelse og Krig; og ret som om Bægeret ikke endnu var fuldt, kom der over hele Europa som Guds Straffedom en Pest kaldet den sorte Død, som bortrev over 25 Millioner eller hvert fjerde Menneske af den hele Befolkning; den skrækkelige Sygdom begyndte med Bylder under Armene og oven om Benene og tog Livet i nogle faa Dage; hele Byer og Sogne blev øde, Skibe fandtes folke-

tomme drivende paa Søen, en ubeskrivelig Jammer og Fortvivlelse, en sand Opløsningstilstand herskede overalt. Nogle kastede sig som Vanvittige ind i en Tummel af Udsvævelser og Last for at glemme og dræbe sig selv, andre søgte i alskens Overtro og overmenneskelig Afholdenhed Hjælp i sin Nød. — Store Skarer sluttede sig sammen, Mænd og Kvinder, Unge og Gamle, Præster og Lægfolk, vandrede fra By til By med smaa Kapper og Hatte med røde Kors og lange firknudede Svøber med en Jernpig ved hver Knude. Naar de kom til en Kirke, gik de tre Gange rundt omkring og hudflettede sig hvergang paa det skrækkeligste under Sang og vilde Skrig, alt for at afvende Guds Straffedom. Man kaldte dem Flagellanter eller Pidskebrødre, og naar de havde pidsket sig, drev de alskens Ugudelighed. — Atter andre sad stille og ubemærket rundt omkring i Huse og Hytter og bad til Gud — kom sammen i det skjulte for at veilede opmuntre og trøste hinanden med Guds Ord. — De kaldtes Gudsvenner, og var den Rest, Herren havde bevaret sig, paa det at Landet ikke skulde blive lig Sodoma eller Gomorra (Es. 1, 9.)

Johannes Tauler.

I denne Elendighed, og Forvirring midt i Katholicismens mørkeste Tid, ophørte saaledes ikke Kirken at være Guds Menighed; Funker og Gnister laa og ulmede mellem Ruinerne, Røster og Skrig efter Forløsning lød rundt omkring fra den halvkvalte Menigheds Hjerte.

En saadan raabende Røst i Tidens Ørk var ogsaa Johannes Tauler.

Han var født i Strasburg 1290 umiddelbart efter Korstogenes Ophør. — Vi kjende næsten intet til hans Barndom. Som 18-aarig Yngling blev han saakaldet Tiggermunk af Dominikanernes Orden; Mange af disse Tiggermunke var lærde og oplyste Mænd, og Tauler drog ogsaa til Paris for at studere og blev en lærd Doktor eller „Mester". — Der var imidlertid ikke meget Liv at hente fra

disse lærde Studier; de bestod mest i ved allehaande Kunstgreb at forsvare alt hvad Paven og Præsterne havde fundet paa og som kaldtes „Kirkens Lære“; og hvis man tog fat at behandle nogen guddommelig Sandhed, saa skar man den saaledes i Smaastykker og Strimler ved Alskens „Satser“ og Spisfindigheder, at Sandhedens Liv faldt ganske bort, som Vandet siver gjennem Sand. Man har kaldt saadant halvhedensk fornuftmæssigt Studium af Guds Lære „Skolastik“; det er en Fare, hvortil al Theologi er fristet, og den lutherske Kirke har faaet sin brede Rem af Huden. Hvorledes Tauler selv senere opfattede dette Studium, det kan vi se af en af hans Prædikener, hvor han blandt andet siger: „Kjære Børn, Mestrene fra Paris de læse med Flid Bøgerne og vende Bladene om, og det er jo meget godt; men disse Mennesker, vi tale om, de som indgaa gjennem den eneste sande Dør, Jesus Kristus, og om hvem man alene med Rette kan sige: „Guds Rige er inden i eder“ de læse den sande levende Bog, i hvilken Alting lever. De ligesom vende Himmelens og Jordens Blade om og læse deri Guds uovertræffelig store Undergjerninger, hvorledes Gud Fader fra Evighed har født sin Søn Jesum Kristum, hvorledes den Helligaand altid udstrømmer fra begge, og hvorledes denne hellige høie Treenighed stedse udgyder sig over alle udvalgte i Tid og Evighed. Ja, Børn, det er det sande Liv i det indvortes Guds Tempel; det er, som Herren siger, det evige Liv, at de kjende dig, den eneste sande Gud, og den du udsendte, Jesum Kristum.“ — Uagtet nu ogsaa Tauler maatte vandre Skridt for Skridt møisommeligen gjennem Skolastikens golde og vandløse Ørk, dagligen lokket af bedragelige Syner som Luftspeilinger der foregjøgler rindende Vande i den tørre Sand, og fristet til at hovmode sig over sin Lærdom og glemme at han var en Daare, saa følte han sig dog ingenlunde tilfreds med den pralende tomme Visdom, men søgte tvertimod med brændende Længsel efter et nyt Liv i Siloahs stille rindende Vande, baade i Guds Ord og hos de Kirkefædre der som f. Ex. Augustin, ved Troen og en ny Fødsel havde lært Jesus Kristus at kjende som sin Frelser og sit Liv.

Der skulde Mod til at prædike Guds Ord og forvalte Sakramenterne i denne Tid. Paa den ene Side forbød Paven enhver Geistlig i de med Interdikt belagte Lande og Steder at bringe Ordets og Kirkens Trøst til nogen, under Trudsel om Udelukkelse af Kirken og evig Fordømmelse; paa den anden Side skreg Folkets aandelige Nød overlydt efter Trøst og Husvalelse. Ja enkelte Steder maatte Folket i 14 Aar undvære Herrens Nadverd, — og det blev et Samvittighedsspørgsmaal for mange: „bør man ikke adlyde Gud mer end Menneskene?“ Det var en haard Prøve ogsaa for Præsterne; udførte nogen sine Embedspligter blev han Pavens Uven; ophørte han at forvalte sit Embede blev han Keiserens eller Fyrsternes Uven; vilde nogen undgaa den dobbelte Fare og prædike hemmeligt, maatte han mistro sine Brødre og frygte for en dobbelt Angivelse.

I disse Tider viste især Tiggermunkene sig uforfærdede til at adlyde Gud og trodse Paven, og Tauler var en af de ivrigste Prædikanter. Hemmeligt og aabenbare søgte han at trøste og opmuntre det forsmægtende Folk. Vidt og bredt strakte sig hans Virksomhed, opover fra Strasburg til Basel og nedover endog til Venner i Nederlandene siges han at være kommen. Overalt blev han modtagen med Beundring og Kjærlighed. Alle den Tids alvorlige Mænd stod i nær Forbindelse med ham og hans Ry som tro og oplyst Prædikant gik over hele Tyskland. Heller ikke manglede det paa smigrende Lovtaler. Den for aandelige Syner saa bekjendte Abedisse Kristina Ebner nær Nürnberg havde en Aabenbarelse, hvori det blev sagt hende, at Tauler var den Mand, hvem Herren elskede mest af alle paa Jorden, og at den Hellig Aand boede i ham „som en deilig Strengeleg;“ og en berømt Dominikaner skrev at Tauler just var Manden at udbrede Kristi Navn over Tyskland. — Og med alt dette, baade Lærdom og Prædiken, baade Beundring og Ophøielse var Tauler dog saare lidet forskjellig fra Paulus før hans Omvendelse: „Jeg levede engang uden Lov; da Budet kom blev Synden levende; jeg døde, — og Budet til Liv blev fundet at være mig til Død.“ (Rom. 7. 9.)

Nikolaus af Basel.

Paa denne Tid var der i Rhindalen en underlig Mand, som mange kjendte og dog ingen kjendte, hvis Bolig var ukjendt og som dog syntes at være overalt, helst hvor der var Nød og Trang. Han kaldtes almindelig „den store Gudsven fra Oplandet;" hans virkelige Navn er senere bleven bekjendt, han hedte Nikolaus af Basel.

Hans tidligere Historie er indhyllet i Dunkelhed og Sagn. Han var Søn af en rig Handelsmand, med hvem han i sin Ungdom reiste meget og samlede ikke liden Verdenserfaring. Derhos var han fra Barndommen dragen til at fordybe sig i Betragtningen af Kristi Lidelse. Men Verden var ham dog for mægtig, og da han efter Faderens Død fik en rig Arv, fortælles der, at han med en adelig Ven reiste rundt fra Stad til Stad og Fest til Fest. Han skulde just formæles med en adelig Dame, da han Dagen forud havde et Syn, hvori Gud bød ham at forsage baade Bruden og Verden.

Han begyndte nu at fordybe sig i sig selv under en inderlig Længsel efter at faa Omgang med Gud; underkastede sig derhos mange Slags Bodsøvelser og Selvplagerier for at drive Synden ud af sit Legeme og saaledes blive Guds Bolig. Dog fik han snart se at alt dette var Hovmodets og Djævelens Gjerninger, og han fik Naade til at forstaa at den rette Bod bestaar i den indre Afførelse af alt aandeligt Hovmod og Egenretfærdighed, og at vi blive Guds Bolig alene ved Troen paa Jesu Kristi Blod, saaat vi kan sige: „Din Naade er mig nok!"

Uagtet nu hans daglige Higen og Længsel var under Bøn og Betragtning at faa blive i Gud og Gud i ham, og agtede høiere end alt Følelsen og Bevidstheden af dette: „Gud i os" — hvilken Aandsretning man har kaldt Mysticisme — var han dog saa langt fra at sætte alle en Kristens Pligter i disse hemmelige og salige Fornemmelser, at han tvertimod paa det ivrigste drev paa Arbeidet for Guds Riges Udbredelse og de Troendes gjensidige Opbyggelse. — „Mørke bedækker Jorden og Mulm Folkene" (Es. 60. 2.) „Israels Vægtere er stumme Hunde, som ikke kunne gjøe; de ligge og

drømme, de elske at sove." (Es. 56. 11.) Derfor, sagde han, bør det enhver som har Gaver, Præst eller Lægmand, at antage sig Guds Kirke, det nedtraadte og forsmægtende Israel, vandre omkring at forkynde Bod og Omvendelse og vække et nyt Liv.

Selv vandrede han saaledes omkring fra Sted til Sted, prædikede Guds Ord i det stille og vakte Sjæle i det skjulte. Overalt vandt han Venner, der bleve fyldte med den samme Nidkjærhed for Guds Hus som han selv, som dagligen i sin inderlige Omgang med Gud sukkede efter Lægedom for Zions Skade, og indbyrdes dannede et hemmeligt Samfund, skjult for Verden, og dog et kraftigt Salt i Verden: „de Helliges Samfund." Uden at skille sig fra Kirken uagtet de saa og græd over dens Fordærvelse, blev de de 7000 i Israel, som ikke havde bøiet Knæ for Baal, en Herrens Rest til at forplante et godt Budskab for de Sagtmodige, Lægedom for et sønderbrudt Hjerte, Frihed for de Fangne og Løsladelse for dem som ere i Fængsel, til at udraabe et Naadens Aar for Herren (Es. 61. 1.); de blev de stille, mægtige Forbud om Reformationen, som skulde komme. De fandtes i Klostre og Hytter, blandt Rige og Fattige; det var disse man kaldte „Gudsvenner" og Nikolaus af Basel var Hovedet og Sjælen i dette mærkelige Samfund.

Präst og Lägmand.*)

En Nat blev han 3 Gange mindet af Gud isøvne om at gaa til en Stad, 30 Mil borte, hvor en „Mester" prædikede. — Lægmanden saa gjorde. Han hørte Mesteren fem Gange prædike og erkjendte i ham en blid, sagtmodig og af Naturen godhjertet Mand, som havde god Indsigt i Skriften, men endnu var uoplyst af Naadens Lys. - Dette ynkedes han over og besluttede at gjøre noget for ham. — „Mesteren" var ingen anden end den vidtberømte Prædikant Johannes Tauler.

*) Dette er Uddrag af en Beretning som Nikolaus af Basel med Taulers Hjælp selv har skrevet om denne mærkelige Omvendelse, kaldet: en smuk Legende om en Lærer i den hellige Skrift og en Lægmand.

Først gik Lægmanden til „Mesteren“ og bad at skrifte for ham; han hørte hans Skriftemaal og gav ham Herrens Legeme. Tolv Uger efter kom han atter til Mesteren og bad at han for Guds Skyld maatte holde en Prædiken om hvorledes et Menneske i denne Tid nærmest kunde komme til Fuldkommenhedens Maal. Mesteren undslog sig med den Bemærkning, at det ikke var saadanne høie Ting, man prædikede for Lægfolk; men da Manden svarede, han følte saadan inderlig Længsel derefter og det var vist en salig Frugt af Arbeidet, om blot en af alle de Sjæle, der nu løb efter hans Prædiken, forstod ham, saa lovede Mesteren at opfylde hans Begjæring, naar han først ret havde studeret derpaa. — Da nu Dagen kom, han havde bekjendtgjort for Folket, holdt han en kostelig Prædiken om de 24 Punkter, der høre til en sand aandelig Oplysning, saa Kristus kunde sige om et Menneske: „se, der er en sand Israelit, i hvem der er ingen Svig“ (Joh. 1. 47,) hvorhos han afholdt sig fra at blande sin Prædiken med Latin — som den Tids Skik var — men beviste derimod alt hvad han udførte, af den hellige Skrift.

Efter at have hørt denne Prædiken, gik Manden til sit Herberge og opskrev den Ord for andet. Gik derpaa til Mesteren og bad at maatte faa Lov at læse den for ham.

„Mesteren“ blev høilig forundret over, hvor sindrig han havde opfattet og beholdt alt, og da Manden gjorde sig færdig at tage paa Hjemveien, bad han ham blive, da han hverken havde Kone eller Børn og ligesaagodt kunde stanse her som der. — „Ja“, kjære „Mester“, svarede denne, „I skal vide, at det var ikke blot for eders Prædikens Skyld jeg kom hid, men endnu mere for med Guds Hjælp at skaffe Raad paa en eller anden Maade.“

„Hvad Raad vil du skaffe, sagde „Mesteren“, „da du dog er en Lægmand og ikke forstaar Skriften, ei heller har Ret at prædike? Bliv her længere, maaske giver Gud mig at holde en anden saadan Prædiken for dig, som du gjerne hører.“

Men Manden syntes at have noget andet paa Hjerte, bad om Lov at tale og ytrede omtrent følgende: „Vistnok er I en dygtig Præst og har i denne Prædiken givet en god

Lærdom; men I lever ikke selv derefter. I har dog prædiket, at naar den høieste Mester i al Sandhed kommer til Mennesket, da maa dette afføre sig alle Ting. Vid, at naar denne Mester kommer til mig, lærer han mig mer i en Time, mer end nogen Lærer i al Evighed kan."

Da nu Mesteren bad Lægmanden paa det indstendigste at blive, og denne lovede det paa den Betingelse, at Præsten skulde betragte alt, hvad han nu vilde sige, som betroet i Skriftemaal, saa udtalte Manden sig alt tydeligere og tydeligere. „Eders Kar", sagde han „er urent; der er endnu megen Bærme i det; I har ladet Eder dræbe ved Bogstaven, men er endnu ei kommen derhen, at den kan levendegjøre Eder; I har endnu ei smagt deu Helligaands Sødme; I er endnu en Pharisæer."

Mesteren studsede, — især over dette sidste djærve Ord. Lægmanden forklarede da, hvorledes baade det ene og det andet med Rette kunde siges om ham, efterdi han endnu mente sig selv i alle Ting og ikke søgte Guds Ære alene.

Da syntes „Mesteren" at høre Guds Røst, der ser i det Forborgne, kyssede Manden, bekjendte sig selv som en arm Synder, der havde været hildet i Kjærlighed til Verden; „Vær du min aandelige Fader", sagde han, „og lad mig blive din arme syndige Søn." —

„Nei", svarede Manden „vil I saaledes tale mod Kirkens Orden, bliver jeg ikke her en Time længere, thi det er sandelig ingen ringe Ting, at Gud giver et Menneske Indsigt i den hellige Skrift, og han kan øve sig deri. —

Paa Mesterens Begjæring gik nu Manden over til at fortælle sin egen Omvendelse, og Guds underlige Førelse med ham; hvorledes han først havde sat sig de Helliges Liv som Mønster og begyndt at spege sit Kjød indtil han blev svert syg deraf, men saa mærkede at det kun var Djævelens Raad saaledes at overtage en selvvalgt Øvelse; hvorledes han, da han af Naturen havde et opvakt Hoved, mente, især hvis han lærte noget dertil, at kunne begribe alt med sin Fornufts Sanser, men hvorledes Gud ogsaa her maatte føre ham ind i sig selv, saa at han erkjendte at et Øieblik af den

guddommelige Naade langt opveier alt, hvad verdslig og naturlig Forstand kan sige os.

Saaledes talede de endnu meget sammen om Skriftens og den Helligaands Virkning, hvorledes hin var at betragte som et Guds Brev til al hans Skabning og virkede, under Aandens Paakaldelse, det samme som den levende Gud selv; og hvorledes denne Helligaand ogsaa kunde tale gjennem arme Syndere og uværdige Lægmænd. Og da nu Manden, tvertimod Mesterens Mening, forsikkrede, at den hellige Skrifts Ord ei blot gjaldt den Tids Mennesker, til hvem de vare talte, men ogsaa os, og mente at hvad Herren havde sagt om Pharisæerne, at de lagde svære Byrder paa Folket men selv ikke løftede dem med en Finger, ogsaa kunde gjælde om mange af Nutidens Lærere, traf det Mesteren i Samvittigheden saaat han blev endnu mer bevæget og tilbød sig først og fremst at ville lære 24 aandelige ABC Regler, som Manden overgav ham. — Dette gik nu under Aandens Medvirkning ei nær saa let at lære som alle kunstige Prædikener, efterdi han vilde lære fuldkommen hver Lektie. – Men netop dette mente Lægmanden var Aandens Vei, og dertil Korset ovenikjøbet, saa det maatte Mesteren være forberedt paa, at vilde han for Alvor vandre den trange Vei, saa blev han baade trængt og trykket, allermest af sine egne Brødre, og det fik han nok lære, at Korsets Vei er en og den samme for alle Herrens Disciple. Derhos raadede han ham at lade alle de andre geistlige Forretninger, Skriftemaal og Prædiken, ligge, og indskrænke sig alene til de fastsatte Bønner og Messer; derimod anvende al Tid, han fik tilovers, alene til at betragte Herrens Lidelse og stille derimod sit eget Liv og den henrundne Tid, som han havde forspildt, og forresten lade alt fare, Lyst og Ære, som hans Hjerte før havde hængt ved og nedlægge det alt ydmyggeligt som Maria Magdalena for Herrens Fødder. —

Alt hvad Manden forresten sagde „Mesteren", at han i menneskelig Skrøbelighed ofte vilde gyse tilbage for denne Vei, at hans Skriftebørn vilde forlade ham, at hans gode Venner i Klosteret vilde vende ham Ryggen og ærgre sig over

hans besynderlige Liv, — det gik alt snart i Opfyldelse. Stor Kamp og Lidelse og Møie kostede det ham Dag og Nat inden han overvandt Djævelen og sit eget Kjød og ved Guds Naade kom saalangt, at han kunde iføre sig en ret guddommelig Styrke og agte det for en ringe Ting, hvad enten det skulde gaa ham vel eller ilde. — Paa den anden Side blev han og forsmaaet af alle sine forrige Venner, kom i saadan Armod at han maatte pantsætte sine Bøger og blev tilslut angreben af en haard Sygdom. Men netop da Lidelsens Hede var størst, kom den guddommelige Trøst til ham i liflige Strømme; og efter to lange Aar, hvori denne aandelige Kamp havde varet, sendte „Mesteren" atter Bud efter Lægmanden. Med Glæde yttrede denne, at nu først havde han fundet den sande store Naade i Gud; nu skulde Bogstaven atter gjøre ham levende, som den før havde ihjelslaaet ham; thi hans Lære, som før var af Kjødet, kom nu fra den Helligaand, hvis Lys han ved Naaden havde annammet; nu skulde han og af Guds Naade erkjende, at al Modsigelse i Skriften kun var tilsyneladende; nu skulde han atter begynde at prædike og lære sine Medkristne og vise dem den rette Vei til det evige Liv. — Nu var Tiden kommen, vedblev Lægmanden, at Folk skulde have mer Frugt af en af hans Prædikener end før af hundrede; thi de Ord, han nu skulde tale, de vilde gaa frem af en ren Sjæl og have en ret enfoldig Smag. Kun skulde han holde sig i sand Ydmyghed; thi hvo der aabenbart bærer en stor Skat, han maa vel vogte sig for Røvere.

Derpaa fik Mesteren af ham 30 Gylden til at indløse sine Bøger for — og prædikede 3die Dagen derefter fra et høit Sted i Klosterets Læsesal, hvorfra alle kunde høre ham. Men Graad kvalte hans Stemme, saa han intet kunde tale, — kun bede stille. Nu hed det i Byen at „Mesteren" var bleven en Daare, og hans egne Klosterbrødre forbød ham at prædike mere, fordi han gjorde dem og Ordenen stor Skade. Men Manden opmuntrede ham til ogsaa at taale dette Tryk af Korset, da det vist var Tegn paa, at Gud vilde oprykke den sidste Hovmodstvivl af ham. Fem Dage efter gav Prioren ham Tilladelse til at holde en Lektion i Skolen for Brødrene;

alle maatte tilstaa at saa guddommelig grundig Lære havde de endnu aldrig hørt. Nogle Dage derefter prædikede han i Nonneklostret med glødende Tunge over de Ord, „Se, Brudgommen kommer; gaar ham imøde!“ (Math. 25. 6.) — flere Mennesker blev liggende som døde paa Kirkegaarden; Ordet havde omvæltet deres Indre. — Ogsaa for Lægfolk prædikede han nu med stor Frugtbarhed og Kraft til mange Sjæles Omvendelse; Guds Gaver, — var nu hans stadige Lære — maa komme gjennem Lidelser, „men komme de før Lidelserne, da maa de dog gjøres prøveholdige ved Lidelserne.“

Den omvendte Mester.

Tauler var nu bleven et helt nyt Menneske; alle hans Gaver var blevne gjennemtrængte af en ny Aand og Kraft ved Troens levende Samfund med Gud. — Hele hans Virksomhed blev et utrætteligt Arbeide og Selvopofrelse for at frelse Sjæle og hjælpe det blødende Zion.

Han blev en mægtig gribende og vækkende Prædikant. Hans Forkyndelse var baaren af Guds Aand og Salvelse. Hans Ord og Tanker havde faaet en ny Kilde. Ikke af menneskelig Visdoms Dybder var de øst, men af Guds eget levende Ord i hans aabenbarede hellige Skrift, og af et under Lidelse og Trængsel ved Kristi Tro gjenfødt Hjertes Erfaringer af Naaden og Livet hos Gud, og Kampen med Kjødet og Synden. — Enfoldig og let fattelig for ulærde og fattige var hans Prædikener, hvoraf en hel Samling er opbevaret, udmærket ved simple og ophøiede Billeder af Naturen og det daglige Liv, fordi han saa Guds Finger og Aftryk i alle Ting. Han delte ligelig Lov og Evangelium; han revsede uforfærdet Tidens Laster og store Ugudelighed, sparede heri hverken Høie eller Lave, Lærde eller Læge; Præsterns Dorskhed og Usædelighed, Fyrsternes gjensidige Had og Blodsudgydelse, Folkets Vantro og Ugudelighed revsede han strængt og uden Personsanseelse; den udvortes Hellighed og den falske Aandelighed slog han med Guds Ords Svøbe og vidnede om Utilstrækkeligheden af at høre Messer og plage Legemet med udvortes Bodsøvelser. Men saa var han ogsaa

just Manden for den store aandelige og timelige Nød, der som en pestsvanger Taage rugede over Landene i dette Aarhundrede; han kaldte paa alle dem som „arbeidede og var besværede“ med Evangelii søde Røst, henviste dem til den eneste Frelser, den korsfæstede og gjenopstandne, som var at finde i Guds enfoldige aabenbarede Ord, og som ved en levende Tro stod rede at give alle Naade og Syndernes Forladelse, et sandt og aandeligt Samfund med sig og Faderen.

Og omend han fremfor alt drev paa i Troen at faa gribe og kjende og føle „det Liv som med Kristo er skjult i Gud“ (Kol. 3. 3.) og derfor af mange er sammenblandet med den Tids falske „Mystikere“, saa drev han dog ogsaa saa alvorligt paa at bære Omvendelsens værdige Frugter og iføre Kristus, saa at vi ikke alene blive ham ligedannede i hans Forherligelse, men ogsaa i hans Sagtmodighed og Kjærlighed og Lidelse og Død, at hans Prædikener isandhed er en levende Forkyndelse af Livets og Dødens Vei.

Tauler blev nu til samme Tid som han mødte Had og Forfølgelse, ogsaa omfattet med en inderlig Kjærlighed af alle Guds Venner rundt omkring, saaat overalt hvor han paa sine Vandringer var kommen hen og endnu videre, hvor hans livsalige Prædiken og hellige Liv fra Mund til Mund var naaet frem, der foretoges intet af større Vigtighed uden at indhente hans Raad.

Han stod saaledes som et aandeligt Overhoved for alle de Troende i denne baade indvortes og udvortes betrængte Tid, og det Ord om Frelse af Naade ved Troen paa Jesum Kristum alene, det blev en silrende Strøm nede mellem den synkende Kirkes Ruiner; og medens Kirkens Fordærvelse Dag for Dag tiltog og Handelen med det helligste, Syndernes Forladelse, blev mer og mer fræk og himmelraabende, saa banede denne levende Strøm fra Taulers Virksomhed sig gjennem halvandet hundrede Aar Vei op i Dagen, idet den forplantede sig underligt fra Hjerte til Hjerte, indtil Herren lod den mødes med Luther og de andre Reformatorer og fornyede sin Kirke til et sandt aandeligt Israel.

Det er endnu i tre Ting at den ved Lægmanden omvendte Mesters Virksomhed blir af indgribende Forudbetydning for Reformationen og arbeider dens Mænd og dens Principer i Hænde.

Under den store Nød, da Paven i sin Formastelighed havde forbudt al Gudstjeneste blandt Folket til samme Tid som Krig og Pest og andre Onder drev Samvittighederne ind i Dødsangst og Fortvivlelse, udgav Tauler sammen med et par andre gudfrygtige Mænd, et Skrift imod Pavens ugudelige Ban, hvori de paaviste at Paven umulig kan udelukke nogen fra Himmelen, og at Præsterne skulde henvise de Ængstede og Døende til Jesus Kristus, der med sin bitre Lidelse og Død har gjort Fyldest for hele Verdens Synd, aabnet Himmelen for os, og altid træder frem for os; — og naar nogen bekjendte sine Synder skulde de meddele Absolution, idet enhver i Troen kun skulde se hen til Kristi og hans Apostles Ord, og ikke frygte Pavens Ban.

Ligesaa udgav de et Skrift mod Pavens Anmasselse af Magt over den verdslige Øvrighed, idet de fremholdt at baade den verdslige og geistlige Øvrighed vare hver for sig af Gud, selvstændige og uafhængige af hinanden, og medens det var givet den første at forsvare de Fromme og straffe de Onde, havde den sidste alene Ordets Sværd, hvormed den skulde revse og formane og trøste.

Endelig blev det for Tauler mer og mer klart, trods alt hvad han prædikede om Lydighed mod Kirken, at ogsaa denne efter sit Væsen maa prøves og dømmes af Guds Ord, og at dette hellige Guds Ord var det eneste, man skyldte ubetinget Lydighed.

Saaledes stod Tauler i disse tre Ting: at Guds Ord er den høieste Dommer i alle aandelige Ting, — at Mennesket frelses af Naade ved Troen alene, — og at Kirke og Stat, geistligt og verdsligt Regimente ei tør sammenblandes, men altid maa blive adskilte, — isandhed paa Reformationens Grund. Og ihvormeget Paven brændte disse Bøger — Vidnesbyrdet blev atter her levende i Hjerterne, laa som Emmer og ulmede under Asken, indtil at denne Guds Lære

ved Reformatorernes Virksomhed brød ud i lys og fortærende Lue.

Endnu et Øieblik før vi skilles fra „Mester og Lægmand." — Tauler laa i tyve Uger syg under stor Smerte, men megen Taalmodighed og inderlig Længsel efter at forenes med Frelseren. Da han nu kjendte sin Opløsnings Stund nærme sig, sendte han atter Bud efter den underlige Lægmand, sin aandelige Fader, der fremdeles tilbagetrukken og ukjendt fortsatte sin skjulte velsignede Virksomhed. I 11 Dage samtalede de to Venner med hinanden; hvilke forunderlige Ting de havde at gjennemgaa! — hvilken ubegribelig Herrens Naade at prise og ophøie! hvilket Haab og Længsel at dele i inderlig Tro og Kjærlighed! — Det var da Tauler overgav Nikolaus sit Testament: „Historien om Mesteren og Lægmanden" — Og da Tauler den 12te Dag fik Lov at henfly i Abrahams Skjød — 16de Juni 1361, — og Vennerne med Begjærlighed vilde høre om den Hedengangnes sidste Ord af Nikolaus egen Mund, — da var han atter forsvunden for dem og intet Spor mere af ham at finde.

Han var trukken tilbage mellem mørke, ukjendte Fjeldkløfter i Sveitz, hvor han med nogle Venner forventede Herrens Komme, idet de bad og raabte at Herren vilde afvende Fordærvelse for sit Folk.

En Gang dukker han atter op, „den underlige Lægmand", denne Gang i Lys og Herrens Pris, idet han som Kjætter blev brændt paa Baal i sin høie Alder. — Baalet er slukt, — men indtil Dagenes Ende, skal hans Navn lyse for alle dem som ved Guds Naade har lært at kjende en sand Omvendelse og Aandens Naadegaver, og ved Troen ved, at de er og maa være de samme baade for „Præst og Lægmand."

Commonskolen.

(Prof. G. Sverdrup.)

Det er en ganske vis og sikker Sag, at hvor der er et frit Folk, der er der altid et kraftigt Arbeide for Folkets Oplysning, medens overalt, hvor Tyranni og Trældom har havt sin Plads, der har Mørke og Uvidenhed ogsaa ligesom havt Hjemstavn. Det er umuligt, at Folkefriheden kan blive varig, hvor der ingen Folkeoplysning er, og det er umuligt, at Tyranniet kan bestaa, hvor Folket har en sand og sund Oplysning. Det er derfor, ethvert frit Folk paa Jorden agter denne Sag for en af den største og dybeste Interesse. Det frie Folk agter sin Oplysning, sin Dannelse, sin Skole for sin Friheds Værn og Fædrelandets Pryd. Derfor er der ingen alvorlig Mand, der elsker sit Folk og sit Land, udenat hans Hjerte slaar med kraftigere Slag i hans Bryst, naar det gjælder Folkeundervisningen. Han føler, at det er om hver Mands og hvert Barns Vel der handles, at det er om Folkets Fremtid der spørges, naar det er Skolens Anliggender, som drøftes. Der er ingen Fader med Hjertet paa rette Sted, som ikke har en stærk Følelse af Ansvar og Pligt, naar der er Spørgsmaal om Folkeskolen. Der er ingen Moder med en sand Kjærlighed til sit Barn, som ikke stundom med Uro og Frygt, stundom med Glæde og Haab, tænker paa sit Barns Skolegang. Fra den største og høiest stillede Statsmand og ned til den fattigste og ringeste i Folket har Skolen den alvorligste Betydning for alle. I Folkets Thingsal og i Fattigmandens Hytte er den lige vigtig og omfattet med levende Deltagelse. Thi den rører ved det hele Folks Vel, og den rører ved hver Mands Fremtidshaab, hans Søn og hans Datter.

Det er derfor ganske naturligt, at der, hvor Friheden har givet Folket Mund og Mæle, Ret og Stemme, i dets egen Sag, der har altid Folkeskolen været som en Yndling, og den har faaet en stor Del af Folkets Omhu og dets Om-

tanke. Og det er saaledes intet Under, at Norge siden 1814 har lagt en særegen Elsk paa den og arbeidet den op fra intet til en af de bedste i Verden. De Røster, som enten af en jammerlig Sparsommelighed eller en afskyelig Ligegyldighed for Folket, har hævet sig mod Folkeskolen, har der altid været faa, og de ere blevne færre. Med en beundringsværdig Enighed og ikke liden Opofrelse har det hele Folk fra øverst til nederst taget i med denne Sag, og Folket har Grund til at glæde sig over Frugterne.

I de forenede Stater er der en Folkeskole, som vi ere vante til i daglig Tale at kalde Commonskolen eller Distriktsskolen; og vi ville i det følgende kalde den med Navnet Commonskolen fordi dette passer bedst til dens Beskaffenhed.

Commonskolen i Amerika er næsten saa gammel som Indvandringen i de forenede Stater, men var dog langtfra strax brugt overalt. Der er en bekjendt Fortælling fra den Tid, da de forenede Stater endnu vare engelske Kolonier, som viser, hvor forskjellig Betragtningen af denne Sag allerede dengang var. I 1670 sendte den engelske Regjering Forespørgsel til Guvernørerne i de amerikanske Kolonier, om hvorledes det stod til med Skolevæsenet og dets Indtægter. I Connecticut svarede Guvernøren: "En Fjerdedel af Koloniens aarlige Intægter anvendes til Understøttelse af frie Skoler til vore Børns Opdragelse"; men Guvernør Berkeley af Virginia svarede paa Spørgsmaalet: "Jeg takker Gud, at her er ingen frie Skoler og ingen fri Presse, og jeg haaber, vi ingen skal have i de første hundrede Aar." Den Aand, som taler ud af Virginiasvaret, har holdt sig længe i Amerika, men baade Virginia og de øvrige aristokratiske Sydstater har maattet opgive sit Standpunkt i denne Sag, og der er nu ingen Stat i Unionen, som ikke har sin Commonskole, omdet end er med meget forskjellig Interesse, den drives i de forskjellige Stater. Fornemmelig viser enkelte af Sydstaterne endnu en ualmindelig Ligegyldighed i denne Sag. Vi nævne kun som Exempel, at i 1873 maatte man i Alabama lukke alle Commonskoler paa Landet, fordi

Staten havde benyttet sig saa stærkt af Skolefondet til andre Udgifter, at man intet havde til at betale Lærerne med.*)

I de forenede Stater har Fællesregjeringen intet at gjøre med Skolevæsenet, som ganske er henvist til de enkelte Stater, der hver i sin Konstitution have Bestemmelser om Skolevæsenets Ordning ved Oprettelse af frie Commonskoler. En naturlig Følge heraf er, at der er en stor Forskjel i Commonskolens Indretning i de forskjellige Stater, men der er dog visse Grundsætninger, der ere fælles for alle Staternes Skolevæsen, og det er disse almindelige amerikanske Grundsætninger, som vi nærmere ville betragte.

Folkeskolen i Norge, som de fleste af os kjende lidt til, har været og er fremdeles saa væsentlig Religionsskole, at det første Træk af Commonskolen, som springer Norskerne i Øinene er, at der ikke læres Religion. Mangen Normand, som kom over hertil, har visselig maattet tænke sig om en Stund, førend han ret kunde indse, hvad man da lærte paa Commonskolen, naar man ikke lærte Religion. Det er bleven Skik af den Grund at kalde Commonskolen "religionsløs", hvilket kan være rigtig nok, hvis det ikke ofte er bleven brugt for dermed at gjøre Skolen til en Skræmsel for troskyldige Folk og holde Norskerne borte fra den. Commonskolen kan ikke i Amerika være Religionsskole. Den er nemlig Statsskole, og det er Statens Mening med den, at den skal være fri og aaben for alle Børn inden Statens Grændser, og at alle Børn uden Undtagelse skal kunne benytte den hel og holden, saadan som den er. Men det er noksom kjendt, at Religionsskole kan ikke engang en Konferentsmenighed og en Synodemenighed holde sammen, hvorledes skulde da i Commonskolen alle Religionspartier og Kirkesamfund kunne holde Religionsskole sammen. Men Staten har heller ingensomhelst Ret til at holde Religionsskole; thi Staten har ingen Ret til at afgjøre, hvilket Kirkesamfund har den rene Lære, og saaledes ingen Ret til at befale over, hvilken Lære der skal føres i Commonskolen. Og om Staten

*) **Report of the Commissioner of Education 1874 pag 5.)**

kunde finde ud den rene Lære, saa vilde det alligevel være en himmelraabende Uretfærdighed at lukke Skolen, som alle maa bidrage til, for alle dem, som ikke kunde anerkjende Statens Overbevisning. Overalt hvor der spørges om Samvittighed og Overbevisning, der har Staten ingen Ret til at herske, ligesaalidt som den har Magt dertil. Den har Magt til at sætte Love om alle Ting, som vedrøre Liv og Gods, men den har ingen Magt og endnu mindre Ret til at sætte Love, som vedkomme Sjælenes Salighed, hvorom al Religion dreier sig. Det er derfor en aldeles rigtig Grundsætning, som Amerika har fastslaaet, at i Statens Skoler maa ikke undervises i Religion. Derimod er det Statens Ret og Pligt at lægge den yderste Vind paa, at alle dens Borgere skulle blive saa oplyste og saa indsigtsfulde Mænd som muligt. Det er Statens og alle gode Borgeres Værn mod Folkets Underkuelse, mod Folkets Afhængighed af daarlige Politikere og samvittighedsløse Demagoger, som Borgerne stræbe at opbygge ved en god Folkeskole; det er en Planteskole for gode Borgere, Staten ønsker, det er ikke en Planteskole for et enkelt Kirkesamfund, en enkelt Sekt. Og ligesom det saaledes af Forholdenes Natur er nødvendigt og af Statens Væsen retfærdigt, at Statsskolen ikke underviser i Religion, saa er der intet, som kan være bedre for os Norske, end at saa er. Thi der er vel ingen saa enfoldig, at han kan tro, at Religionsundervisningen i de amerikanske Skoler kunde blive overensstemmende med den lutherske Tro og Lære, i hvilken vi ere opdragne, og i hvilken vi med en rolig og fuld Overbevisning se den reneste og enfoldigste Kristenlære i Verden. Vi glæde os derfor af inderste Hjerte over, at den amerikanske Commonskole ikke underviser i Religion, thi om den gjorde det, skulde den være lidet gavnlig for os. Det er derfor saalangtfra, at vi skræmmes af dette Navn "religionsløs Skole", som man har givet den for dermed at gjøre den mistænkelig, at vi tvertimod ville lægge vor Kraft til forat forsvare Commonskolen mod dem, som ville ophæve den forat sætte Religionsskoler istedetfor.

Det er endelig ogsaa det, som bedst fremmer Kristendommens Sag iblandt os i denne Retning, at ikke Staten, men Menigheden selv faar tage Religionsundervisningen i sin Haand. Den har nemlig en større Duelighed til at prøve Aanderne og en større Omhyggelighed i Valget af de Mænd, til hvem Børnenes Religionsundervisning betroes. Det er Menighedens Ret og Pligt, og enhver Menighed føler det, at den maa arbeide for, at de opvoxende Unge kunne føres hen til Gud ved hans Ords Undervisning. Og naar Staten maa erkjende, at de bedste Kristne ere de bedste Borgere, saa gjør den ogsaa Ret i at værne om Menigheden paa den eneste Maade, som Staten kan det, nemlig ved at give Menigheden frie Hænder i sin egen Sag. Amerika har sin folkelige Styrke i frie Menigheder, og det vil vogte sig vel for at berøve Menigheden nogen af dens Rettigheder. Derfor lad Religionsskolen være og blive Menighedens Sag, og lad Statsskolen vedblive at være uden Religionsundervisning som før. Alle Norske burde indse, at her er deres Vei klar og sikker.

Den næste store Grundsætning i Commonskolens Ordning er den, at den virkelig skal være en Skole for alle. Det er Hensigten med denne Skole, at den skal være fælles saavel for den rige som for den fattige, at den skal være aaben for hvert Barn, som voxer op i vore Byer og Landdistrikter, at den saaledes skal danne et fælles Foreningsbaand mellem alle Statens Borgere. Fra deres tidligste Barndom af skulle de Unge vænne sig til den Betragtning, at de alle have den samme Ret og det samme Ansvar, at de alle og enhver have sin lille Plads i det fælles store Arbeide, som er Folkets. Der er nemlig en stor Fare, som altid truer et frit Folk, og som lurer paa enhver Anledning til at komme ind og tilintetgjøre Friheden, det er Standsforskjellen eller Aristokratiet. Imod dette søger det frie Folk en Beskyttelse ved Commonskolen. Det aabner den for alle, det indbyder enhver til at komme ind, det samler de riges Børn saavel som de fattiges til fælles Arbeide og fælles Leg, forat deres Opdragelse skal forene dem, deres Barndomsminder knytte dem sammen, deres Frem-

tidstanker, som spire saa tidligt i Ungdommens Hjerte, skal nedlægges under lige Vilkaar, og de unge i Fællesskab skulle føres hen til Folkets dyre Minder og se dets Feiltrin i Historien, forat de deraf skulle lære at elske sit Land og sit Folk og opflammes til et daadskraftigt Liv for dette. Der er en stor og skjøn Tanke i denne Barndommens Forening, som Commonskolen skal være Hjem for; og det er værdigt et frit Folk at lægge sine bedste Kræfter og sine ofte surt forhvervede Penge til forat gjøre dette Hjem, som er Republikens Arnested, saa hyggeligt og venligt, saa tiltrækkende og dragende som muligt. Istedetfor med sure Miner at betale Skoleskat, fordi Loven tvinger os dertil, skulle vi meget mere med Glæde give vor Del til Skolens Udgifter, forat det lille Børnesamfund, som arbeider for Folk og Land, maa have de bedste Midler til at kunne arbeide. Vi skulle vistnok ikke stræbe at gjøre vore Skolehuse til en Efterligning af de riges yppige Huse, men vi skulle heller ikke udsætte vore Børns Helbred og Sundhed for de største Farer og livsvarig Skade ved at lade Skolehuset være det elendigste Skur, som findes i Settlementet. Vi skulle stræbe efter i alle Maader at indrette hele Skolen saa, at Arbeidet paa det bedste kan lykkes til Sjæls og Legems Udvikling. Hvor alle skal mødes, bør der være et Udstyr i enhver Henseende, som hverken er fremmed for den fattiges Barn eller frastødende for den riges.

Den tredie amerikanske Grundsætning, som vi ikke noksom kunne fremholde Betydningen af, er den, at Folket selv har hele Kontrollen og Tilsynet med Skolen. Derfor har Folket selv Ansvaret, hvis Skolen er daarlig. Selv vælger Folket sin Skoleboard og sin Superintendent, og ingen anden Myndighed har Ret til enten at antage Lærere eller examinere Lærere end netop disse. Skal vi derfor faa en god Skole iblandt os, saa lad os vælge de rette Mænd til paa vore Vegne at ordne Skolevæsenet. Der klages saa ofte og saa høit af Norskerne over Commonskolen, over at den er saa daarlig, at der ingen Orden er, at Børnene blive saa uskikkelige der; men hvem kan vi takke for det uden os selv. Over hele Skolen har vi fuld Raadighed, hvorfor styre vi den da

ikke saa, at den kan være ligesaa god som nogen anden Skole? Ogsaa dette Princip, den folkelige Selvstyrelse i Skolesagen, kunne vi ikke andet end bifalde. Thi hvem har Byrden, og hvem har Fordelen af Skolen uden Folket? Hvem har Skaden, hvis den er daarlig, og Gavnet hvis den er god, om ikke Folket? Derfor, hvad Folket bærer og hvad Folket faar igjen, det er det billigt, at Folket selv styrer med. I enhver Henseende er det Folket, som maa have den største Iver forat faa Skolen god, og er Folket ligegyldigt i en saa stor og vigtig Sag, saa kan tilsidst ingen Tvang hjælpe. Lad hver Mand tage Del i de fælles Interesser, og Skolen være Gjenstand for alles Omhu, lad ingen klage uden over sig selv, og alle arbeide paa at faa Skolen god, saa vil Skolens Sag trives godt iblandt os.

Skal det norske Folk i Amerika indtage sin rette Plads, skal det blive en frisk og levende Strømning i den amerikanske Udvikling, saa maa det for Alvor benytte Commonskolen og oparbeide Commonskolen. Vi maa faa Lærere, som duer, Skoleboard, som duer, Superintendenter, som gjøre sin Pligt. Vore Børn maa voxe ind i dette Lands Sprog og Historie, og vi skulle se en Slægt voxe op efter os, som skal magte de Opgaver, som vi have maattet lade ligge.